

تورک یوردی

74
④

ناشری : تورک یوردی
مدیری : آق چوره اوغلی یوسف

یل ۱۳۳۱ صانی ۴ ۲۳ نیسان ۱۳۳۱ ییل ۴ جلد ۸ صانی ۸۲

آله ویر آی یوچه تا کری ، یانسین و ایصیتسین بزی ...
 کونش ، تورکک خانی بوکون سندن شعله ، سندن قیویلجیم بکله یور ؛
 قلیلمزک اوجاغی بونکله یانه جق و بز حدودلرده آتشدن فورطنه لر ، قاصیرغالر
 یاپه جغز ... ویر شعله کی آی سوکیلی کونش ، ویر ! سوکرا تختکده اوطورده
 سیر ایت بزی ...

۱ نیسان، ۳۳۱

مصطفی مازو

نامیخ

تورک تاریخنک دورلره تقسیم

تاریخ عمومی نی فرنک لسانلرندن عثمانلی ویا دیگر تورک لهجه لرینه نقل
 ایدنلر ، اوروپا لیلرک قرون اولی ، قرون وسطی ، قرون اخیره وعصر حاضر
 تقسیمین عیناً قبول ایتشلردر. ذاتاً معروف تاریخ عمومی ، عمومی تاریخ اولمقدن
 زیاده اوروپا رومانو - جرمن ملتلرینک تاریخی اولدیغندن بو تقسیمه اعتراض
 ایدیله یه بیلیر .

تاریخ عمومیده شرقک سامی ، ایرانی و تورانی ملتلرینک تاریخیده ،
 غرب ملتلرینک تاریخی قدر یر طوتدیرمق ایسته نیلیر و او بولده تدقیقاته
 کریشیلیرسه ، اوروپا لیلر تقسیمین نظر تنقیددن کچرمک اقتضا ایدم جکدر .
 یوردلرینه ، ملتلرینه دونمک ایسته یین یهودیلر ، تاریخ عمومینک ، ملت یهود
 نقطه نظرندن دورلره تقسیمین ایچون اوغراشقمده درلر ؛ یافه جوارنده ،
 هرتسل نامنه ابدی بر آبدی کی دیکلمش مدرسه هرتسلیه [۱] نک پروغرا ملرنده

[۱] هرتسلیه کیمنازیومی آلمان وروس ژیمنازلری طرزنده در ؛ بزم سلطانیه
 (لیسه) لک نظری اوله رق اوقومعهس ، اوکرتمهسی لازمکلن موادی بالفعل اوقوتوب
 اوکرتمکده در. چوق مقتدر ، پک جالیشقان وافرطله ملتپرور معلملر اداره سنده بولنان
 هرتسلیه ، طن ایدرم که فلسطینک الک مکمل مکتبیدر .

آرتق تاریخ عمومینک اورپائی دورهلری ترک اولونمش، صهیونی تقسیمى اونک
یرینه یکمشد.

تورکلر، تاریخ عمومی بی دکلسه بیله، کندی خصوصی تاریخلری، تورک
تاریخی اولسون، تورکلکک تحاولنه کوره بعض دورلره تقسیم ایتک تجربه نه
قالقیشه مازلرمی؟ — تورک تاریخنده کی معلوماتمک پک ناقص اولمائه باقیه رق،
بز بویه بر تجربه تشبث ایتک جرأتنده بولنمشدق. بزم اجتهادیمزه کوره
تورک تاریخى شو صورتله تقسیم اولونمالیدی:

تورک تاریخکده بر دور قریمی، بر قرون اولی سی واردرکه دیگر قوملرک
تاریخنده کوردیکمز وجهله ابتدالری خرافات واسطیرایله قارشیر، کیت کیده
توضیح ایتیه، حقیقی و مثبت واقعلر اساطیر و مناقبدن صیریلوب جقمه یه
باشلار. بو دور قدیم، دائرة اسلامه داخل اولان ترکلرده ده اول،
غزنویلر و سلجوقیلرله، ختام بولور؛ دائرة اسلامدن خارج تورکلرده،
چنکیزخانک ظهوریله برچوق تورک — موغول قیله لریخی برلشدرمه نه قدر
امتداد ایدر. چنکیزخان، تورک تاریخکک بویوک سیاسیدر؛ اونک
خاقانلخی، تورکلرکک بویوک ایمراطورلیقیدر. بودورده بر چوق کوزل
افسانلر و بوتون آسیایه و بر قسم اوروپایه حکم، فقط اکثر ایار بویوک
خاقانلقلر واردر. بو سیار خاقانلقلرکک صوکره کیسنى و اک معلومنى چنکیز
خان قورمشدر.

دور متوسط، چنکیز خاقانلغکک پارچالانمه سیله باشلار. کرک عالم اسلامده،
کرک خارچنده بالنسبه کورمیرک و سیار تورک خانلقلری بشل ایدر. صوکره
بو خانلقلر بر قاج بویوک کومه یه طوپلانیر. تورکستانده، هندستانده،
اوروپای شرقیده، اناتولی و روم ایایده کورکانیلر، عثمانیلر بر درجه یه قدر
برلشمش، حضریلشمش تورک دولتلری احداث ایدرلر. بونکله تورک
تاریخکک دور متوسطی ده صوکنه ایردر.

دور اخیرى، قسماً تورک قسماً غیر تورک حکمدار خاندانلریکک بالنسبه

یرلی رولنر تأسیس ایدوب ، برخیلی تورکلری برلشدیرمه سیله باشلیه رق ، تورک اقوامنده ، ملیت فکرینک ، ملی وجدانک تحدتیه قدر دوام ایدر .
تورک ملیت فکرینک طوغمه سندن اعتبارآ ، تورک تاریخنک عصر ماضری باشلامش دیمکدر .

بو تقسیم تورکلکک جریانی پیشوالرندن بریسنه آ کلاتدیغمز زمان ، بعض جهتلرله لئره قاهره ک « آسیا تاریخنه مدخل » عنوانلی معروف اثرنده قبول اولونمش تقسیماته بکزه بن دیگر بر تقسیم تکلیف ایتشدی . بو تقسیمه کوره تورک تاریخنک ادواری بروجیه آتیدر : ۱) قبل الاسلام تورکلر ، ۲) بعد الاسلام تورکلر ، ۳) ملیت فکرینک انتباهندن سوکره تورکلر .
معلمی اولدیغمز مکتبلردن بریسنده طلبیه تورک تاریخنک ادواریه تقسیمندن بحث ایدرکن ، اونلرکده بو مسألهیه صرف ذهن ایتهلرینی توضیه ایتشدک .
طلبه دن اوفالی زینتالله نوشیروان افندی ، « تورک تاریخنک قرنلره تقسیمه رار بر تجریمه قلمیه » عنوانلی بر امهک (Travail) یازوب ویردی . نوشیروان افدینک مطالعه لری جداً شایان دقت در . کندیلرینی تبریک ایدرک ، اثرلرینی عیناً آساغییه درج ایدیوروز . - آ . ی .

تورک تاریخنک قرنلره تقسیمه دائر بر تجربه قلمیه

فکر عاجزانه مه کوره ، تورک تاریخنده خط فاصل تشکیل ایده جک واقعه لر شونلردن عبارتدر : تورکلرک غربیه حرکتلری ، جینکیزک خاقان اولیشی ، آق ساق تیمورک جیقمه سی و انتباه ملی جریانی .
بو واقعه لر برر خط فاصل اعتبار ایدلیدی حاده ، نورکلرک غربیه آقملری قورمه ایلرینک نهایی رقروره وسطی نکرده ابتداسی اولور . فی الحقیقه ، تورکلرک غربیه دوغرو حرکتلری ، اقوام غربیهیه هجوملری الک بویوک واقعه لر دندر . بو حرکتلردن دولای بتون شرق و غرب عالمنده بیوک انقلابلر ، تبدللر طهوره کلشدر . حتی ، بیر آز مبالغه ایله دیه بیلیرک تورکلرک غربیه حرکتلری ، غربیه هجوملری بتون غرب و شرق تاریخنده بیر فاصله قرون اولق لازمدر ...

تورک لړک تاریخلری بوزماندن اعتباراً افسانه لردن قورتیلوب حقیقی واقعہ لردورمه سنه کچمه یه باشلادیغی ده نظر ملاحظه یه آلیرسه ق شوقسیمک نه قدر موافق اولدیغی کوروروز. بوکا بناءً تورک لړک قرون اولی تاریخی، آزا ستناء ایله، ازمئه اساطیریہ دن عبارت اولور ویر تورک میترلژیسی موضعی تشکیل ایدر. تورک تاریخک قرون اولی سی ایله قرون وسطی سی آراسه بر خط ریاضی چکمک استرسه ک میلادی ۴۵۰ سنه لری کوسترم بیلیر؛ چونکه غربه هجوم لړک، اگ شدتلی انقلاب لړک زمانی، شو سنه لردر.

ازمئه اساطیریہ دن عبارت اولور، جمله سنه «آزا ستناء برله»، قیدی قویمه یه لزوم کوردم؛ چونکه تورک قرون اولی سنده ده اورضرمه سرینتی کبی بیرمدنیت، آثار عتیقه، آبدات، حاصلی شو اهد تاریخیه ایله ثابت اولش بیر حقیقت وار ایدی.

تیموجینک «چینگز خاقان» اوله سی، تورک تاریخک قرون اولی وقرون وسطی سی آراسنده بیر خط فاصل اولاماز؛ یعنی چنگیزک ظهوری برنجی خط فاصلی دکل، بلکه ده ایکنجی خط فاصلی تشکیل ایدر؛ چونکه چنگیزک ظهورندن اول کچمش تورک تاریخی، ایکی سیما کوستریر: ۱- ازمئه اساطیریہ، ۲- قهرمانلق واسیتلا دوری؛ تعیر دیکرله: ۱- تولد نشوونما دوری، ۲- دنیایه چیقماق دوری؛ اوچنجی بیر تعیرله: ۱- شرقلیک دوری، ۲- شرق وغربلیک دوری.

هانکی تعیرلر قوللانیلیرسه قوللانیلسون بو دورلرک آراسنده خط فاصل اولارق «تورک لړک کون باطیسی طرفلرینه صالحیرمه سی» کوزه چاربار. بوندن باشقه، چنگیزک ظهورندن اول وجود بولش اورخون، خازار، بلغار، سلجوق، غزنه وی حکومتلرینک، مدنیتلرینک دوره تاریخیه لردن آیرمق ایچونده عین احتیاج واردر.

اورخون مدنیتی، خالص بیر تورک روحی کوستردیکی حالده، غزنه وبلرک، سلجوقلرک، بلغارلرک، خازارلرک، ماجارلرک مدنیتلری، حکومتلری آزاجق آری وسامی روحلریله «مهزلشمش» کورنیور... اورخون مدنیتک خالص

بیر تورک روحی کوستردیکنی آ کلامق ایچون اورخون کتایه لرنده یازیلی
فخریه لره، قهرمانلق و حاکمیت حسلیله برابر صداقت و ساده دلیک طویغولرینک
درینک و صاعلاملغه دقت ایتمک کافیدر ظن ایدرم.

غزنه وی و سلجوقی مدنیتلرینک فرس و عرب روحلیله برآز مه لیز -
لشمش اولمه سی، بولغار، خازار و ماجارلرکده «اسلاو» تأثیرندن مصون
قالماقلرینی انکار ایتمک ممکن اولماسه کرکدر. بو برآز مه لیزلشمش مدنیتلرک
هپسی، تورکلرک غریبه آقلرندن صوکره تأسس ایتمشدر. شو ملاحظه لره بناء
دیه بیلیرم که چنکیزک ظهورندن اول کچمش دوره یی ایکی یه تقسیم ایجاب ایدر.
تاریخ خصوصیلرده قرون قدیمه یی و حتی عموم قرنلری قیصه و ممکن اولدینی
قدر بر نوع و بیر قسم وقایعه تخصیص ایتمک لازمدر. یالکنز تاریخ خصوصیلرده
دکل، تاریخ عمومیلرده ده بویله در؛ زیرا، قولایلق بونی ایجاب ایتدیرر. ذاتاً
تاریخلرک قرنلره تقسیمنده اک باشلیجه سبب تألیف و تحصیل یولنده قولایلق تأمین
دکلیدر؟

چنکیزک ظهوری، تورک تاریخنده قرون قدیمه ایله قرون وسطی آراسنده
دکل، بلکه قرون وسطی ایلده قرونه اخیره آراسنده بیر خط فاصل تشکیل
ایدر. ریاضی اوله رق بونی ده چنکیزک خاقان اعلان اولدینی..... سنه سی [۱] ایله
تحدید ایده بیلیرز.

چنکیزک ظهوری قرون وسطی ایله قرون اخیره آراسنده بر خط فاصل
تشکیل ایدر؛ چونکه چنکیز تورک تاریخنده یک بیوک بیرسیما اولدینی کی چنکیزک
ظهوری و چنکیزخان اعلان اولمه سی اک بیوک واقعه لرنددر. چنکیز واقعه لری،
عمومی تاریخده یک بیوک انقلابلره سبب اولمشدر.

بیتمدی

نیزه الله نوشیرانه

[۱] نوشیروان افندیکن معروف اولان ۱۲۰۶ تاریخ میلادیسی یازمامه سی، او تاریخی
بعض جهتله قطعی تلقی ایتمه سندن اولسه کرکدر.